

при внучките му след завършване на основно образование (VIII клас) родителите ги спират от училище. От една страна поради страх да не ги откраднат („От много места я искат, малка е, майка ѝ не я дава” – баба А. за една от внучките си). От друга страна това е времето, в което момичето трябва да стане добра домакиня, да се подготви за семеен живот. Остават в къщи и започват да изпълняват полагащата им се роля в семейството. Домакинството се възлага на тях. Те готвят, грижат се за по-малките си братя и сестри. Това е в тон с общоприетия модел за опазване на момичетата от ранна женитба. Внучката А., момиче със съвременни потребности, вече една година е в къщи (2011 г.). За ежедневието си тя разказва: „Аз искам да уча, ама не ме пускат. Завърших VIII клас. В къщи съм по цял ден – готвя, мия, чистя. Брат ми Ив. е гладен като се върне от училище. Казвам му: „Седни на масата, ще ти дам да ядеш, наготвила съм... Те (българските деца) имат право на избор. Ние нямаме. Толкова исках да уча в Стара Загора. Искам да взема шофьорска книжка, да карам кола.... (вдига рамене с жест, че знае че това не може да стане – б.а.) Не учих както трябва английски в училище, съжалявам. Ако можеше да се върне...”

Съхраняването на патриархалната традиция и моралните норми, свързани с възпитанието на момичетата за бъдещи съпруги и майки, прави завършването на по-високо образование почти недостижима цел. През последните десетилетия различните социални условия, при които живеят отделни цигански/ ромски семейства, дават възможност на много млади момичета да разберат, че шансовете им да постигнат нещо различно от това да бъдат многодетни майки и послушни съпруги е в по-високото образование. Попитано „Кое е най-хубавото нещо в живота ти?” 13-годишно момиче от кв. Татарли в София, джоревка¹, отговаря: „Ученето. Искам да уча, да завърша 12 клас. Утре, вдругиден, да имам бъдеще. Искам адвокат да съм” (цит. по Петрова, Антонова, Пенчева 2004: 25). „На 19 години съм и от осем години живея в квартала (кв. Абисиния, София – б.а.). Преди това съм живяла в Перник... Завършила съм гимназия, имам амбиции да следвам право. Занимавала съм се и с манекенство, кандидатствала съм за малък грант за финансиране на собствен бизнес. Спечелих го. Родът ми не е никакъв ромски род, в далечни роднини има нещо ромско.... Може би съм джоревка, но не напълно” (ж., 19 г., София).

Подкрепяни от родителите си, и най-вече от бащата, те успяват да излязат от стереотипа и да завършват средно и висше образование. „Хубаво е, ако питате мене, преди да я женят да си учи момичето, а не да я отстраняват от училище. Да си учи момичето, да постигне това, което желае” (м., 61 г., кардараши, с. Александрово, Ямболско) (цит. по Конович, Ненов 2009: 188). Все повече семейства разрешават на

¹ Джоревци се наричат циганите, родени от смесен брак – майката е българка, а бащата – циганин.